

ile kardeş oldu. Bedir Gazvesi'ne katıldığı söyleniyorsa da çok istemesine rağmen, fazla topallaması sebebiyle rahatça savaşamayacağını söyleyen oğulları Hz. Peygamber'in de müdahalesiyle Bedir Savaşı'na katılmasına engel olmuşlardı. Ancak Uhud Gazvesi sırasında oğulları yine engel olmaya kalkınca, "Siz beni Bedir Seferi'nde cenneti kazanmaktan alıkoymuştunuz" diyerek onları Hz. Peygamber'e şikâyet etti. Sakat olduğu için savaşa katılması gerekmediği halde onu çok istekli gören Hz. Peygamber Uhud'a iştirak etmesine izin verdi. Amr b. Cemûh cesaretle çarpıştı. Savaşın sonlarına doğru müslüman saflarında dağılıma başladığı zaman bile o sebat edip düşmanla mücadeleye devam etti ve sonunda hep arkasında savaşarak onu korumaya çalışan oğluyla birlikte şehid oldu. Yeteri kadar kefen bulamadığı için çok sevdiği arkadaşı ve kayınbiraderi Abdullah b. Amr b. Harâm ile aynı kefene sarıldı ve aynı kabre kondu. Hz. Peygamber bir hadisinde onun cennette sapasağlam ayaklarla yürüdüğünü haber vermiştir (bk. *Müsned*, V, 299).

Amr b. Cemûh uzun boylu, cömert, cesur ve şair ruhlu bir zat idi.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, V, 299; Vâkıdî, *el-Megâzî*, s. 264-265, 267; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 452-453; Belâzûrî, *Ensâb*, I, 270, 333; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 503-506; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 206-208; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, I, 252-255; Zerkeşî, *el-Burhân*, IV, 43; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 529-530.

AHMET ÖNKAL

AMR b. DİNÂR

(عمرو بن دينار)

Ebû Muhammed Amr b. Dînâr
el-Mekkî el-Cumahî
(ö. 126/744 [?])

Tâbiîn devri Mekke fukahâsından,
müctehid, muhaddis.

Aslen İranlı olup 45 (665) veya 46 (666) yılında doğdu. Arap kabilelerinden Cumah'ın himayesine girmiş olmasından dolayı *velâ** yoluyla *mevâlî** dendir. Biri dışında bütün dişleri dökülmüş olduğu için el-Esrem lakabıyla anılır. *Abâdile** başta olmak üzere Ali b. Ebû Tâlib, Câbir b. Abdullah, Ebû Hüreyre, Berâ b. Âzib gibi önde gelen sahâbîlerden; Saîd b. Müseyyeb, Saîd b. Cübeyr, Tâvûs, Mücâhid, İkrime, Vehb b. Münebbih, Atâ b. Ebû Rebâh, Atâ b. Yesâr ve Sâlim b. Abdullah gibi tâbiîn neslinin büyüklerinden hadis dinledi. Fıkıh ve hadiste temayüz etti.

den hadis dinledi. Fıkıh ve hadiste temayüz etti.

Atâ b. Ebû Rebâh'tan sonra Mekke'de fetva mercii olan ve Ali b. Medîni'nin, hadis sahasında eser veren ilk altı kişiden (İbn Şihâb, Amr b. Dînâr, Katâde b. Diâme, Yahyâ b. Ebû Kesîr, Ebû İshak, Süleyman b. Mihrân el-A'meş) biri olarak zikrettiği Amr b. Dînâr'ın *sika** oluşu ve rivayetlerinin sıhhati konusunda hadis otoriteleri ittifak etmişlerdir. Süfyân b. Uyeyne ondan duyduğu bir hadisi başkasından duyacağı yirmi hadise tercih ettiğini söyledi. Amr b. Dînâr eksik bırakılmaması şartıyla hadislerin mâna olarak naklini câiz görmüştür. Diğer taraftan, daha sonra değiştirebileceği endişesiyle kendi görüşlerinin yazılmasını istemezdi. Ca'fer es-Sâdık, İmam Mâlik, Şu'be, Katâde, İbn Cüreyc, İbn Ebû Necîh, Eyyûb es-Sahtiyânî, Süfyâneyn (Süfyân es-Sevrî ve Süfyân b. Uyeyne), Hammâdeyn (Hammâd b. Seleme ve Hammâd b. Zeyd) gibi büyük âlimler kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

Kaynaklarda, gerek fıkıh gerekse hadis konusunda akranlarının birçoğundan üstün olduğu belirtilen Amr b. Dînâr'a Şîlik isnadında bulunulmuşsa da bu isnadın gerçekte bir ilgisi yoktur. 126 (veya 125) yılında seksen yaşlarında iken vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 479-480; Ali b. Medîni, *Kitâbü'l-İlel* (nşr. Abdülmü'tî Emin Kal'âcî), Halep 1400/1980, s. 19-20, 40; Râmhürmûzî, *el-Muhaddisü'l-fâsıl* (nşr. M. Accâc el-Hatîb), Beyrut 1971, s. 614-615; *el-Cerh ve't-ta'dîl*, VI, 231; Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ*, I/2, s. 27; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, V, 300-307; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm*, Kahire 1368, V, 114-115; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 113-114; Fâsî, *el-İkdü's-semîn* (nşr. Fuâd Seyyid), Kahire 1378-88/1958-69, VI, 374-376; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, VIII, 28-30; M. Ebû Zehv, *el-Hadîş ve'l-muhaddisân*, Kahire 1378/1958, s. 176, 184.

MUSTAFA UZUNPOSTALCI

AMR b. EHEM

(عمرو بن الأهتم)

Ebû Rib'î (Ebû Nuaym)
Amr b. el-Ehem b. Sümeyy
et-Temîmî el-Minkarî
(ö. 57/677)

Şair sahâbî.

Hitabeti ve şairliğiyle meşhur soylu bir aileden gelen Amr'ın hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Onunla ilgili olarak bilinenler, çeşitli olaylar ve

şiiirlerinden çıkarılabilen bilgilerden ibarettir. Babasının adının Sinan olduğu da söylenmektedir. Hicretin 9. yılında (630) henüz çocuk yaşta iken kabilesinden yetmiş-seksen kişilik bir heyetle Medine'ye geldi. Müslümanlar tarafından esir alınan Temîmliler'i kurtarmak ve İslâmiyet hakkında bilgi edinmek maksadıyla gelen heyet, devrin âdetine uyarak yanlarında hatip ve şairlerini de getirmişlerdi. Bunların İslâm şairleriyle karşılaşmasını istiyorlardı. Her ne kadar Hz. Peygamber böyle bir karşılaşmayı uygun görmemişse de Temîmliler'in ısrarı üzerine onların Zibrikân gibi meşhur şair ve hatipleriyle müslümanlardan Hasân b. Sâbit gibi şair sahâbîler atıştılar. Hz. Peygamber'e karşı kaba davranışları sebebiyle Peygamber'e nasıl hitap edileceğini öğreten âyetlerin (bk. el-Hucrât 49/2-5) nüzûlüne sebep olan Temîmliler İslâm şairlerinin üstünlüğünü kabul ederek müslüman oldular. Hz. Peygamber bol hediyeler vererek onları uğurladı.

Kabilesi içinde itibarı yüksek bir sahâbî olan Amr b. Ehem son derece yaksıklı olduğu için kendisine "mukahhal" (sürmeli) de denirdi. Hz. Ömer'in huzurunda aynı kabileden Ahnef'le aralarında çekilen kura sonucu kabilesinin reisliği ona verilmiş, aynı gün rakibi ile aralarında geçen şiirli ve hitabeli atışmada da üstün gelmiştir (bk. İbn Abdürabbih, II, 64; İbn Nübâte, I, 150-154). Amr b. Ehem Fars (İran) topraklarının fethini gerçekleştiren ve aralarında Temîmli askerlerin de bulunduğu ordu saflarında yer almış, zafer haberini de manzum ifadeleriyle Hz. Ömer'e o duyurmuştur (bk. Belâzûrî, s. 379).

Amr, Câhiz'in de söylediği gibi hem şiir hem de hitabette başarılı olmuş sayılı kişilerdendir. Bir gün Hz. Peygamber'in huzurunda kendi kabilesinden şair Zibrikân'la birbirlerini tavsif etmeleri sırasında kullandığı sözler Resûlullah'ın, "Beyânın sihri, şiirin de hikmetli olanı vardır" demesine vesile olmuştur.

Amr b. Ehem şiirlerinde değişik konuları işlemiştir. Kendi soy ve aile şerefini anlatan, kabilesinin menkıbe ve zaferlerini dile getiren ve yer yer hamâsî özelliği olan şiirleri yanında, misafirperverliği esasını ikramdan önce güler yüz ve tatlı dilin teşkil ettiğini belirten, zulmü yerip zalimi kınayan ve bazı nasihatlarını dile getiren beyitleri de vardır. Bu arada tabiat, gökyüzü, hayvan tasvirleri ve hiciv onun şiirinin değişik görüntü-